

**KÜTAHYA BELEDİYESİ MUSTAFA HAKKI YEŞİL*
KÜTÜPHANESİ OSMANLICA YAZILMIŞ MÜZİK
KAYNAKLARI BİBLİYOGRAFYASI**

Kütahya Municipality Mustafa Hakkı Yeşil Library

Bibliography Of Music Sources Written In Ottoman Turkish

DOI NO: 10.5578/amrj.10776

Çiğdem BALOĞLU¹

Özet

Günümüz araştırmacılarının Osmanlı Dönemine ilişkin kaynaklara ulaşması, bu kaynaklar hakkında bilgiye sahip olması en temel sorunlardan birini teşkil etmektedir. Özellikle müzik ile ilgili bibliyografik yayınların az sayıda olması, araştırmacıların kullanımı açısından son derecede kısıtlı bir alan oluşturmaktadır. Bu nedenle, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı yüksek lisans öğrencisi olarak danışmanım Doç. Dr. Uğur Türkmen ile seçmiş olduğumuz bu çalışmada, Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi'nde yer alan Osmanlıca müzik kaynaklarının bibliyografyası hazırlanması planlanmaktadır.

Araştırma, Türkiye Cumhuriyeti'nde genel anlamda müzik bibliyografyasını içeren eserlerin son derecede kısıtlı olması ve özünde Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi'nde bu türden bir çalışmanın yapılmaması nedeni ile özgün bir nitelik taşımaktadır. Bu çalışma; Türk Kültürü'nün tanıtımı, yayılması ve öğretilmesine ciddi oranlarda hizmet edecektir. Araştırmacıların geçmişe yönelik müzik eseri arayışlarına kesin bir kaynak niteliği taşıyacaktır.

Çalışmada, müzik konulu Osmanlıca yazılmış bibliyografik çalışmaların azlığı nedeni ile basılı Osmanlıca eserlerinin gün yüzüne çıkarılması ve konuya ilgili araştırmacılarla paylaşılması amaçlanmaktadır.

Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi'nde daha önce, Osmanlıca yazılmış müzik kitapları bibliyografya yapılmamış olması çalışma açısından büyük öneme sahiptir. Çalışmanın; alana özgü katkı sağlayıcı, durum tespit edici ve önermeler içeren özellikleri ile önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle tarihsel müzikoloji çalışanları ve Osmanlı

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

*Bu makale, 07-08 Aralık 2015 tarihleri arasında İTÜ-MIAM tarafından düzenlenen "Müzik Biliminde Gençler Buluşması IV" Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Türkçesi'ne vakıf olmayan araştırmacılar için çalışmanın önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma; Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi'nde yer alan Osmanlıca müzik kaynakları ile sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Osmanlı Kaynakları, Bibliyografya.

Abstract

It is one of the major problems for modern researchers to reach the sources relating to Ottoman Period and get knowledge about them. The fact that bibliographic publications on music are very few forms a very limited number of sources that researchers can use. Thus, this study, which I-a post graduate art major student in in Afyon Kocatepe University Institute of Social Sciences- and my consultant Professor Doctor Uğur Türkmen have chosen, aims to prepare a bibliography for music sources in Ottoman Turkish in Kütahya Municipality Mustafa Hakkı Yeşil Library.

This study is unique for the reasons that sources that contain music bibliography in Turkish Republic are extremely limited and there hasn't been a similar study conducted at Mustafa Hakkı Yeşil Library. This study will serve greatly to the promotion, expansion and teaching of Turkish culture. It will have the qualification of being a precise source for retrospective music work searches of researchers.

In the study, it is aimed to bring the works in Ottoman Turkish to light and share them with researchers because of the limited number of bibliographic studies about music written in Ottoman Turkish.

It is extremely important for this study that a bibliography for music books in Ottoman Turkish hasn't been made before at Kütahya Municipality Mustafa Hakkı Yeşil Library. This study is considered to be important for being domain-specific contributive and situation determiner, and also for having characteristics that involve resolutions. The study's importance emerges by itself especially for historical musicology workers and researchers that don't have a grasp of Ottoman Turkish.

This study is narrowed down to music sources in Ottoman Turkish that take place in Kütahya Municipality Mustafa Hakkı Yeşil Library only.

Key Words: Music, Ottoman Sources, Bibliography.

GİRİŞ

Bu çalışmada müzik konulu Osmanlı Türkçesi ile yazılmış bibliyografik çalışmaların azlığı nedeni ile basılı Osmanlıca eserlerin gün ışığına çıkarılması ve konuyla ilgili araştırmacılarla paylaşılması amaçlanmaktadır. Araştırma, Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi'nde yer alan ve Osmanlı Türkçesi ile yazılmış müzik yayınlarının bibliyografyası/katalog denemesi ile sınırlandırılmıştır.

Müzik konulu Osmanlıca yazılmış bibliyografya çalışmalarının azlığı, Türk müziği eserlerinin hala tam bir bibliyografik çalışması yapılamamış olması, Türkiye'de pek de bilinmeyen kimi özel kütüphanelerin tanıtım eksikliği bu çalışmaya bizleri iten önemli nedenlerin başında gelmektedir.

Bibliyografya ve Bibliyografyanın Önemi

Bibliyografya, belli bir konuda yazılan eserleri ve bunların yayımlarını inceleyen bilim dalıdır. Amacı ise belli bir konuda yayımlanan olabildiğince bütün metinlerin dökümünü yapmak ve tanıtmaktır. Bilinmeyeni ortaya koyarak, araştırmacılara ışık tutacak çalışmalardır (Uslu, 2006).

Türkiye'de Kimi Müzik Bibliyografyası Çalışmaları

- Onur Akdoğu, Türk Musikisi Bibliyografyası, 9.yy 1928
- Mehmet Salih Ergan, Türkiye Müzik Bibliyografyası: 1929-1993
- Mustafa Yeşil, Türk Musikisi İçin Bir Bibliyografya Denemesi
- Sibel Günberk, Milli Kütüphanedeki Eski Yazılı Musiki ile İlgili Kitaplar, 1975
- Ahmet Aydın, Musiki Mecmuası ve Türk Folklor Araştırmaları Dergilerinde Türk Halk Müziği Oyunları Hakkında Yazılmış Makalelerin Bibliyografya İncelemeleri ve Sonuçları (Sanatta Yeterlik, 1996)
- Ayşen Ödük, 1952-1987 Dönemi Müzik Makaleleri (Yüksek Lisans, 1989)

Kataloglar

Kataloglar ise, bibliyografyadan farklı olarak ele aldıkları eserler hakkında sadece künye değil, dış yapısı, tarihi, bilimsel değeri ve biraz da içeriği hakkında ayrıntılı bilgiler verirler.

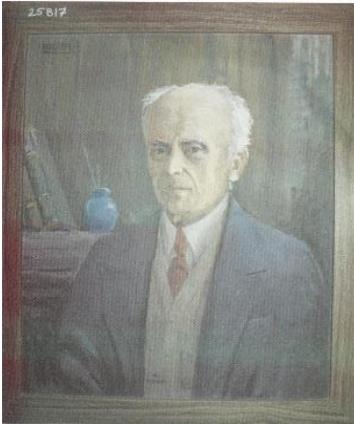
Doğu kültürünün ürünü olan Türkçe, Farsça, Arapça ve Osmanlıca yazmalar dünyanın birçok ülkesine dağılmıştır. Türkiye’de de bulunan birçok yazma kütüphaneleri için bir katalog bile çıkarılmıştır. Kütüphanelerde bulunan bu yazmalar üzerine kataloglar yapılmıştır. Bu katalogların içinde müzik eserleri hakkında bilgiler bulmak mümkündür.

Ancak bu kataloglardaki bilgiler her zaman doğru olmayabilir. Eserlerin dikkatle incelenmesi gerekir (USLU, R. 2006).

Katalog Örnekleri

- Osmanlı Musiki Literatürü Tarihi (haz. E. İhsanoğlu, 2003) Tanıtımı için Recep Uslu “Türk Müziğinde İlk Katalog” 2004
- Cem Behar, Türk Musikisinin Tarihinin Kaynaklarından: Karamanlıca Yayınlar, Müteferrika Dergisi, 1994
- A. Schiloah, The Theory of Music in Arabic Writings: 900-1900 (München, 1979)

Mustafa Hakkı YEŞİL

Mustafa Hakkı YEŞİL

Değerli öğretmen ve kütüphaneci Mustafa Hakkı Yeşil, 1905 yılında Kütahya’da dünyaya gelmiştir. Babası “Yeşil Hoca” diye bilinen Kütahya Ulu Cami İmamı hattat hafız Ahmet İzzet Yeşil Hocadır. İlk öğretmenlik mesleğine 1926-1927 Eğitim döneminde Zonguldak’ta başlar.

Mustafa Yeşil öğretmenlik vazifesini yaparken; duyarlı bir aydın olarak gerek Kütahya, gerekse görev yaptığı köylerdeki, tarihi eserlerin korunmasında, milli kültürümüze ait sanat eserlerine sahip çıkılmasında, folklorumuzun araştırılarak yaşatılmasında üstüne düşen görevleri büyük bir hassasiyetle yerine getirmiştir. Kütahya ve köyleri hakkında bilgiler toplayarak; Kütahya tarihi, coğrafyası, folkloru ile yaptığı araştırmalar sonucu kitaplar hazırlamış, çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yayınlamıştır. Yetkililerin de dikkatini çeken bu gayretli çalışmaları dolayısıyla 1946 yılında Mustafa Hakkı Yeşil kütüphaneye müdür olarak atanır. Mustafa Yeşil 1947 yılında Eski Eserleri Koruma Derneği yönetim kurulunda görevlidir.

1952 Kütahya’nın Tavşanlı ilçesindeki Zeytinoğlu Kütüphanesinin tertip ve tasnifi için gönderilen Mustafa Hakkı YEŞİL, 1957 Mayıs ayında Burdur ili Umumi Kütüphanesinde bulunan üç binden fazla yazma eserin tertip, tasnif ve tanzimi işinde görevlendirilir.

1957 yılında ise Vahit Paşa Kütüphanesi müdürlüğü, müze müdürlüğü, 1957 İstanbul Maarif Vekaleti Süleymaniye Umumi Kütüphanesinde görevlendirilir. Son olarak 1959 yılında İstanbul Beyazıt Umumi Kütüphanesinde görev yapan YEŞİL, 1969 yılında kendi isteği ile emekliye ayrılır. Emeklilik, Mustafa Yeşil yaşamında bir son olmamış, aksine emeklilikten sonra İstanbul’da çalışmalarına devam etmiştir. Bu arada pek çok yerden kütüphanesini satın alma teklifleri ile karşılaşan Mustafa Hakkı Yeşil, Amerika Birleşik Devletleri Chicago Üniversitesinin verdiği açık çek teklifini de reddederek, tüm kütüphanesi ile beraber Kütahya iline dönmüştür.

Mustafa Yeşil'in Deyişile

“Kütüphanemi küçük yaşta toplamaya başladım. 60 seneden fazla bir geçmişi vardır. Kütahya'dan İstanbul'a nakil giderken kütüphanemi de beraber götürdüm ve kitap adedini çoğaltmaya çalıştım. Kitaplarımı Kütahya'ya getirmek kararı 1978'de alınmıştır. O sırada hastalığım nedeniyle evden çıkamaz hale gelmiştim. Beni bu durumda ziyarete gelen Kütahya Belediye Başkanı Erdoğan Bey'le (Erdoğan Yavuzlar), Kütahyalı ressam Ahmet Yakupoğlu'nun yaptığı teklifler, benim de mantığıma uygun düştüğünden Kütahya'ya nakil kararım kesinleşmiş oldu. Bu meyanda benim karşı teklifimi bu iki arkadaş ve bilahare o zamanın belediye heyeti oy birliği ile kabul ettiler ve belediyenin de iştiraki ile kütüphane 1979-1980'de kurulmuş oldu.”

Mustafa Yeşil'in Kimi Eserleri

- Kütahya İlinin Kısa Tarihi
- Kütahya İlinin Kısa Coğrafyası
- Kütahya Halk Şairleri
- Kütahya Merkez ve Köylerdeki Mevcut Eski Eserler
- Kütahya Mebusu Simavlı Cemil Bey'in Manzum Bir Mektubu
- Ortakçı Destanı
- Kütahya Vahit Paşa
- Kütüphanesinde Fatih Devri Müelliflerine Ait Yazma Eserler
- Dumlupınar Nutukları

Kitaplarından Bir Görüntü

Kütahya Mustafa Yeşil Kütüphanesi

Kütahya Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesinin Dış Görünüşü

Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi 30 bin cilde yakın kitabın yanı sıra; tasnif ve düzenlemesi süren binlerce arşiv belgesi, ferman, berat, evrak, yazı, vesika, fotoğraf, harita gibi dokümandan oluşmaktadır. Kitapların 10 bine yakını Osmanlıcadır. Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca, Almanca dillerinin yanı sıra 29 dilde kitap olduğu kütüphane çalışanları tarafından belirtilmektedir.

600'e yakın el yazması kitap, adı geçen koleksiyonun en nadir parçalarındandır. Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesinde müzik sanatı ile ilgili olarak, son dönem Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait Osmanlıca, Fransızca, İngilizce, Rusça ve diğer farklı dillerde yazılmış 400 civarı kıymetli kitap bulunmaktadır. Bunun 107 adedi - notalar da dahil olmak üzere- Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır.

El yazmaları içerisinde 8 adet Osmanlı Türkçesi ile yazılmış anonim şarkı güfte ve makam kitapları bulunmaktadır. Kütüphanenin önemli malzemelerinden biri sayılabilecek diğer parçalardan biri de sayısı 28 adedi bulan cönklerdir.

Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi

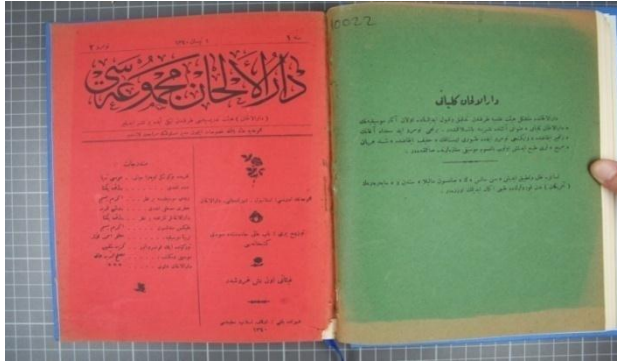
Yapacak olduğumuz çalışmada, sadece künye niteliğinde bir bibliyografyadan ziyade, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış eserleri tanıtmak amacıyla, daha ayrıntılı bilgi veren katalog çalışması yapılmaktadır. Osmanlı Türkçesi ile yazılmış katalog çalışmalarına örnek olabilecek Amnon Schilolah'ın 1979'da yapmış olduğu "The Theory of Music in Arabic Writings" sisteminden yararlanılacaktır. Bunun yanı sıra Schilolah'ın sisteminden farklı olarak, daha anlaşılır olabilmesi adına çalışmada matbu ve el yazması eserlere iki ayrı bölümde yer verilecektir. Nedeni ise; günümüzde zor bulunan, bulunduğu zaman ise tek örneği olan el yazması eserlerinin bir arada toplanarak kolay ulaşılabilir olmasıdır.

Kimi Örnekler

- Gıdayı Ruh Eski ve Yeni Beste ve Semiyat ile Müntehab-ı Şarkiyat
- Muallim İsmail Hakkı Bey "Solfej Nota Dersleri"
- Rauf Yekta "Esatiz-i Elhan 1.2.3. Cüz"
- Anadolu Halk Şarkıları (Makale)
- Nota Mecmuası (Karcigar Şarkı)
- Hoca Abdulkadir Meragi Bestenigar Makamında Nakş Yörük Semaisi
- İstanbul Belediye Konservatuvarı Neşriyatı

El yazması Eserlerden Bir Örnek: Usul-ü Musiki ve Şarkılar

Matbu Eserlerden Bir Örnek: Darüelhan Mecmuası

SONUÇ

Türk müziğinde bibliyografya ve katalog çalışmaları Tarihsel Müzikoloji açısından son derecede büyük önem teşkil etmektedir.

Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında, tanınmayan kütüphanelerin varlığı bilinmekle beraber, bu tür kütüphanelerde Türk müziği ile ilgili eser taramaları pek de yapılmamaktadır. Bu türden kütüphanelere Tarihsel Müzikoloji çalışan bilim insanları gerekli ilgiyi göstermelidir.

KAYNAKÇA

- Behar, C. (2008). *Musikiden Müziğe*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ergan, M.S. (1994). *Türkiye Müzik Bibliyografyası: 1929-1993*, Konya.
- Gündağ, Kayaoğlu, İ. (1991). *Türk Halkbilimi ile İlgili Kitaplar İçin Bir Bibliyografya*, İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
- Günhan, A. (2011). *Belgelerle Mustafa Hakkı Yeşil: Hayatı Kütüphanesi ve Eserleri*, Kütahya: Kütahya Belediyesi Yayınları.
- Schilolah, A. (1979). *The Theory of Music in Arabic Writings: 900-1900*, München.
- Uslu, R. (2006). *Müzikoloji ve Kaynakları*, İstanbul: İTÜ Vakfı Yayınlar.